

MN-111

March-2019

B.Ed., Sem.-IV

**D-03: Environmental Education
(New)**

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

- સૂચના : (1) બધા જ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે.
(2) વિકલ્પો આંતરિક છે.
(3) જમણી બાજુ દર્શાવેલ અંક પ્રશ્નોના પૂરા ગુણ દર્શાવે છે.

1. (A) નીચેના કોઈ એક પ્રશ્નસમૂહનો જવાબ આપો : 14
- (1) પર્યાવરણ શિક્ષણની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરી તેની જરૂરિયાત સમજાવો.
(2) મીઠા પાણીના નિવસનતંત્ર વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.
- અથવા
- (1) તૃણભૂમિ નિવસનતંત્ર વિશે વિસ્તૃત નોંધ લખો.
(2) પર્યાવરણ શિક્ષણના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોની ચર્ચા કરો.
- (B) નીચેના છ હેતુલક્ષી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોનો જવાબ આપો : 4
- (1) છુવાવરણ એટલે શું ?
(2) નિવસનતંત્ર શબ્દ સૌ પ્રથમ કોણે આપ્યો હતો ?
(3) કૃત્રિમ નિવસન તંત્રના ઉદાહરણો આપો.
(4) શેટિક ઝોન કયા-કયા છે ?
(5) વસતિના ચાર વિશિષ્ટ લક્ષણો જણાવો.
(6) સમાજ એટલે શું ?
2. (A) નીચેના કોઈ એક પ્રશ્નસમૂહનો જવાબ આપો : 14
- (1) ધ્વનિ પ્રદૂષણ વિશે નોંધ લખો.
(2) ખનીજોનું સંરક્ષણ અને વ્યવસ્થાપન વિશે નોંધ લખો.
- અથવા
- (1) જળ સંરક્ષણ અને વ્યવસ્થાપન વિશે ચર્ચા કરો.
(2) હવાના પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર કારણો જણાવી તેને અટકાવવાના ચાર ઉપાયો જણાવો.
- (B) નીચેના પાંચ હેતુલક્ષી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોનો જવાબ આપો : 3
- (1) નૈસર્ગિક સંપત્તિ કોને કહે છે ? ઉદાહરણો આપો.
(2) જળ પ્રદૂષણ માટે જવાબદાર કારણો જણાવો.

- (3) બિનપરંપરાગત ઊર્જાઓનો જણાવો.
- (4) ભારતનું સૌથી વધુ વાયુ પ્રદૂષણ ધરાવતું શહેર કયું છે ?
- (5) જમીન પ્રદૂષણ અટકાવવાના ચાર ઉપાયો જણાવો.

3. (A) નીચેના કોઈ એક પ્રશ્નસમૂહનો જવાબ આપો :

14

- (1) સરકાર દ્વારા પ્રોત્સાહિત વિકાસાત્મક પ્રોજેક્ટ્સની જૈવવિવિધતા પર અસરો ચર્ચો.
- (2) સ્વચ્છ ભારત અભિયાન વિશે નોંધ લખો.

અથવા

- (1) સમૂહ માધ્યમોની પર્યાવરણીય જાગૃતિમાં ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.
- (2) નીચેની યોજનાઓનો ટૂંકમાં પરિચય આપો :
  - (a) સિંહ પરિયોજના
  - (b) ગેંડા પરિયોજના
  - (c) ગંગા ડોલ્ફિન યોજના

(B) નીચેના છ હેતુલક્ષી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ચાર પ્રશ્નોનો જવાબ આપો :

4

- (1) ઈકો ટુરિઝમ એટલે શું ?
- (2) રેડ ડેટા બુક શું છે ?
- (3) ભારતમાં નારા: પ્રાય સજીવો કયા-કયા છે ?
- (4) IUCNનું પુરું નામ આપો.
- (5) સ્વચ્છ ભારત અભિયાનની શરૂઆત ક્યારે થઈ હતી ?
- (6) ભારતનું પર્યાવરણ સંબંધિત સામાયિક કયું છે ?

4. (A) નીચેના કોઈ એક પ્રશ્નસમૂહનો જવાબ આપો :

14

- (1) પર્યાવરણ શિક્ષણના વિવિધ અભિગમો જણાવી તમારા દષ્ટિકોણથી શ્રેષ્ઠ અભિગમ કયો છે તેની ચર્ચા કરો.
- (2) NCF2005 અનુસાર પર્યાવરણ શિક્ષણની ભલામણો જણાવો.

અથવા

- (1) પેરિસ કરાર વિશે નોંધ લખો.
- (2) પર્યાવરણ શિક્ષણમાં સામાયિક અને સોશિયલ મીડિયાની ભૂમિકા સ્પષ્ટ કરો.

(B) નીચેના પાંચ હેતુલક્ષી પ્રશ્નોમાંથી કોઈપણ ત્રણ પ્રશ્નોનો જવાબ આપો :

3

- (1) પર્યાવરણ શિક્ષણમાં ટેલિવિઝનની ઉપયોગિતા શી છે ?
- (2) સ્ટોકહોમ કોન્વેન્શન ક્યારે યોજાઈ હતી ?
- (3) ઈઈ કક્ષાઓમાં, NCF2000માં પર્યાવરણીય શિક્ષણ માટે અલગ વિષય તરીકે જોગવાઈ કરી છે ?
- (4) સામાજિક વિજ્ઞાનના કયા એકમો પર્યાવરણ શિક્ષણ સાથે સંબંધિત છે ?
- (5) સમૂહ માધ્યમોના પ્રકાર ઉદાહરણ સાથે જણાવો.

MN-111

March-2019

B.Ed., Sem.-IV

**D-03: Environmental Education
(New)**

Time : 2:30 Hours]

[Max. Marks : 70

- Instructions :** (1) All questions are compulsory.
(2) Options are internal.
(3) Marks to the right indicate total marks of the questions.

1. (A) Give answer of any one group of questions. **14**

- (1) Clarify the concept of environmental education and explain its importance.
(2) Write in detail about fresh water ecosystem.

OR

- (1) Write in detail about grassland ecosystem.
(2) Discuss directive principles of environmental education.

(B) Give answer of any four. **4**

- (1) What is Biosphere ?
(2) Who give the term Ecosystem ?
(3) Give examples of artificial ecosystem.
(4) Which are photic zones ?
(5) Mention the four distinctive characteristics of the population.
(6) What is community ? GujaratStudy.com

2. (A) Give answer of any one group of questions. **14**

- (1) Write a note on noise pollution.
(2) Write a note about the conservation and management of minerals.

OR

- (1) Discuss about water conservation and management.
(2) Mention reasons for air pollution and provide any four solutions to prevent it.

(B) Give answer of any three. **3**

- (1) What are natural resources ? Give examples.
(2) Give reasons for water pollution.
(3) State unconventional energy sources.

- (4) Which is the most air polluted city in India ?
- (5) Mention four ways to prevent land pollution.

3. (A) Give answer of any one group of questions. 14

- (1) Discuss the impact of the developmental projects promoted by the government on biodiversity.
- (2) Write a note on Swachh Bharat Mission.

OR

- (1) Specify the role of mass media in environmental awareness.
- (2) Write in short about the following projects
  - (a) Project Gir Lion
  - (b) Project Indian Rhino
  - (c) Project Ganga Dolphin

(B) Give answer of any four. 4

- (1) What is ecotourism ?
- (2) What is Red Data Book ?
- (3) Which are endangered species in India ?
- (4) Give full form of IUCN.
- (5) When Swachh Bharat mission was started ?
- (6) Which is India's environment related Magazine ?

4. (A) Give answer of any one group of questions. 14

- (1) Mention the different approaches of environmental education and discuss about the best approach from your perspective.
- (2) Write on environmental education recommendations according to NCF 2005.

OR

- (1) Write a note on Paris agreement.
- (2) Explain the role of magazine and social media in environmental education.

(B) Give answer of any three. 3

- (1) What is the use of television in environmental education ?
- (2) When the Stockholm Conference was held ?
- (3) In which standards, NCF 2000 has done provisions for environmental education as a separate subject ?
- (4) Which topics of social science are correlated with environmental education ?
- (5) Give types of social media with examples.